

**การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขต 8**
**Administrating with the Ittibaht 4 of the Administrators
of Phrapariyattidhamma Schools Department of General Education
Under the Office of Prapariyattidhamma Education the General
Education Department Area 8**

พระบดินทร์ โพธิ์เจริญ¹ วิไล พลพวก²
PhraBodin Pochajern, Wilai Ponpuak

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 2. เปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามสถานภาพ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 193 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุดคือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา 2. การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนจำแนกตาม 1) สถานภาพ พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

Received: 2022-10-03 Revised: 2022-10-27 Accepted: 2022-11-03

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยพินธุบัณฑิต
Master of Education students Education Administration Pitchayabandit College. Corresponding
Author e-mail: local.innovation.soc@gmail.com

² คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพินธุบัณฑิต Faculty of Education Pitchayabandit College

พบว่าด้านฉันท์กับด้านวิริยะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ 3) ประสิทธิภาพในการทำงาน พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

คำสำคัญ (Keywords): การบริหารงาน; หลักอิทธิบาท 4; ผู้บริหาร; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1. to study administrating with the Ittibat 4 of the administrators of Phrapariyattidhamma Schools , the Department of General Education Under the Office of Phrapariyattidhamma Education District, the Department of General Education, District 8, and 2. to compare the administration with the Ittibat 4 of the administrators of Phrapariyattidhamma Schools, the Department of General Education Under the Office of Phrapariyattidhamma Education District, the Department of General Education, District 8 classified by gender, educational level and work experience. The sample groups used in this research were 193 teachers at Phra pariyattidhamma School Department of General Education Under the Office of Phrapariyattidhamma Educational Service Area, the Department of General Education, District 8, academic year 2021. The research instrument was a questionnaire. Data were then analyzed and presented in frequency, percentage, standard deviation, the t-test and ANOVA statistics. The results found that: 1. Administrating with the Ittibat 4 (Four Foundations for Accomplishment) of the administrators of Phrapariyattidhamma School, the Department of General Education Under the Office of Phrapariyattidhamma Educational Service Area General Education Department, District 8 overall aspects were at a very high level. The rankings were arranged from the highest average to the lowest, namely Chanda, Viriya, Citta and Vimana and 2) The teachers with different status had different opinions on administrating with the Ittibat 4 of the school administrators at the statistical significance of 0.05 level, and working experiences and the opinions on administrating with the Ittibat 4 of the school administrators were not different.

Keywords: Administrating; Ittibat 4; Administrators; Phrapariyattidhamma Schools

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) อยู่ในหัวเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมาท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันทาง

เศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก และกระแสโลกาภิวัตน์ก็มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์มนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาและยกระดับได้เต็มตามศักยภาพและเหมาะสม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561: 1) และในการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษา เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาครูค่อนข้างน้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: จ) และเพื่อตอบสนองนโยบายแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งการศึกษาก็เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนโดยพัฒนาศักยภาพตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2561)

ในการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาและเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยผู้นำที่มีคุณลักษณะที่ดีต่อความสำเร็จและส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2545) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 ได้กำหนดให้ผู้บริหาร สถานศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่ได้ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่องค์กรวิชาชีพชั้นสูง นั่นคือ จะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีนั้น จะต้องบริหารงานแบบธรรมาธิปไตย คือ การถือธรรม หรือหลักการและเหตุผลเป็นสำคัญ ทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ยึดเอาความสำเร็จของงานส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ยินดีรับฟังคำแนะนำจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (สุทิน ลีปิยะชาติ, 2545)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ประกอบด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม มีกระบวนการในการบริหารโรงเรียนครอบคลุมงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป ซึ่งแต่ละด้านล้วนมีความสำคัญ และในกระบวนการการบริหารจัดการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายนั้น ต้องอาศัยทรัพยากรที่สำคัญอันประกอบด้วยคน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการจัดการ (Management) ซึ่งทรัพยากรทั้ง 4 ประการดังกล่าว คนหรือบุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ การที่บุคลากรปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดได้จะต้องมีหลักธรรมสำคัญคือ อิทธิบาท 4 เป็นหลักปฏิบัติ

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ทางพระพุทธศาสนาได้แสดงหลักแห่งการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาล ที่จะสามารถทำให้งานนั้นบังเกิดสัมฤทธิ์ผลตาม

วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ถือเป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสำเร็จ เป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ มี 4 อย่างคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ทั้งนี้เป็นเพราะอิทธิบาท 4 มีความสำคัญในการบริหารโรงเรียนปริยัติธรรมให้สู่ความสำเร็จ เพราะเป็นหลักธรรมสำคัญที่ทำให้เกิดสมาธิในการทำงาน ไม่ฟุ้งซ่านไปกับสังคมและกระแสต่างๆ พร้อมทั้งดีกรอบให้เราทำงานอย่างคงเส้นคงวาอีกด้วย (พระมหาอุทัย วชิร เมธี, 2556)

ความสำคัญและคุณค่าของการบริหารงานด้วยอิทธิบาท 4 ส่งผลที่ดีต่อโรงเรียนจะเห็นได้จากผลงานการวิจัยเรื่อง พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนคีรีวงค์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพบว่า บุคลากรมีความรักและความพอใจที่จะได้รับการพัฒนาตนเอง พึงพอใจในหน้าที่ที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ มีความพร้อมที่จะให้มีการพัฒนาตนเองทั้งกายและใจ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิบาท 4 โดยใช้ ฉันทะ และวิริยะ เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะ และวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งในที่สุดแล้วก็จะช่วยเสริมให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคมากขึ้นนั่นเอง ดังนั้นอิทธิบาท 4 จึงเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่ง ที่จะช่วยเอื้อประโยชน์ในการทำงาน อันจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 8 เพราะในปัจจุบันการจะปฏิบัติเรื่องเหล่านี้ได้เราจะต้องพุ่งเป้าไปที่วัตถุประสงค์ก่อนว่าเราทำเพื่ออะไร มุ่งสู่อะไร และมีแผนการไปสู่ตรงนั้นได้อย่างไร และวิเคราะห์ว่าจะทำได้หรือไม่ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 เพื่อศึกษาว่า การบริหารโดยนำอิทธิบาท 4 มาใช้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของผู้บริหารเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อจะนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในบริหารโรงเรียน การปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนจนเป็นการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ให้มีประสิทธิภาพ และบังเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป และเพื่อให้ผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 สามารถมีรูปแบบพฤติกรรมผู้นำที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน และปรับพฤติกรรมความเป็นผู้นำของตนเองในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ให้ส่งผลต่อความสำเร็จมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามสถานภาพ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

1. ครูผู้สอนที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน
2. ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน
3. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากการเก็บข้อมูลทางแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อสรุปผลการวิจัยซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 387 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 193 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- 2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ ได้แก่ สถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

2.2 แบบสอบถามการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ธ จำนวน 30 ข้อ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำหนังสือจากวิทยาลัยพินิจบัณฑิต เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากสถานศึกษา

2. ส่งหนังสือไปสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ประสานเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้องของแบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานวิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.2 การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.3 เปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามสถานภาพ และระดับการศึกษาโดยการวิเคราะห์ค่า t-test แบบ Independent

4.4 เปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA: One way Analysis of Variance) (F-test) กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบรายคู่โดยวิธีการทดสอบตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC และหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค

5.2 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test แบบ Independent Samples, F-test แบบ One - way ANOVA กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบรายคู่โดยวิธีการทดสอบตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัย (Research Results)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านฉันทะ (ความพอใจ)	4.34	0.77	มาก
2. ด้านวิริยะ (ความเพียร)	4.34	0.73	มาก
3. ด้านจิตตะ (เอาใจฝักใฝ่ในการบริหารงาน)	4.28	0.81	มาก
4. ด้านวิมังสา (ไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผล)	4.24	0.83	มาก
โดยรวม	4.30	0.72	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านฉันทะ (ความพอใจ) และด้านวิริยะ (ความเพียร) ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมาคือ ด้านจิตตะ (เอาใจฝักใฝ่ในการบริหารงาน) ($\bar{X} = 4.28$) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านวิมังสา (ไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผล) ($\bar{X} = 4.24$)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขต 8 จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอนโดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ		สถานภาพ				t	Sig
		พระภิกษุ		ฆราวาส			
		(n=77)		(n=116)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.ฉันทะ		4.08	0.88	4.52	0.63	-3.75*	.000
2.วิริยะ		4.07	0.82	4.53	0.60	-4.42*	.000
3.จิตตะ		4.08	0.83	4.41	0.76	-2.85*	.005
4.วิมังสา		4.02	0.88	4.13	0.71	-3.11*	.002
โดยรวม		4.07	0.78	4.50	0.62	-4.05*	.000

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 2 พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขต 8 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ	ระดับการศึกษา				t	Sig
	ปริญญาตรี (n=130)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=63)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.ฉันทะ	4.43	0.72	4.17	0.83	2.17*	.031
2.วิระยะ	4.43	0.76	4.17	0.64	2.27*	.024
3.จิตตะ	4.34	0.84	4.15	0.73	1.60	.112
4.วิมังสา	4.31	0.87	4.10	0.72	1.62	.106
โดยรวม	4.38	0.75	4.21	0.63	1.66	.100

* $p \leq .05$

ตารางที่ 3 พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านฉันทะและด้านวิริยะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม	SS	df	MS	F	p
1. ฉันทะ					
ระหว่างกลุ่ม	2.862	2	1.431	2.483	0.086
ภายในกลุ่ม	109.475	190	.576	-	-
รวม	112.337	192	-	-	-
2. วิริยะ					
ระหว่างกลุ่ม	3.028	2	1.514	2.882	0.058
ภายในกลุ่ม	99.809	190	.525	-	-
รวม	102.837	192	-	-	-
3. จิตตะ					
ระหว่างกลุ่ม	.740	2	.370	.569	0.567
ภายในกลุ่ม	123.679	190	.651	-	-
รวม	124.420	192	-	-	-
4. วิมังสา					
ระหว่างกลุ่ม	3.341	2	1.671	2.495	0.085
ภายในกลุ่ม	127.205	190	.670	-	-
รวม	130.547	192	-	-	-
ภาพรวม					
ระหว่างกลุ่ม	2.760	2	1.380	2.742	0.067
ภายในกลุ่ม	95.598	190	.503	-	-
รวม	98.358	192	-	-	-

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า 1) ด้านฉันทะ ผู้บริหารมีใจรักในการบริหารงานตามบทบาทหน้าที่ ผู้บริหารเต็มใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารมีความพอใจยินดีให้คำปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาทางานกับผู้ร่วมงานด้วยความเต็มใจ ฯลฯ สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2542) ได้กล่าวถึงฉันทะไว้ว่า ฉันทะทำให้ใจมาอยู่กับงาน สิ่งที่ทำให้เป็นเป้าหมายทำให้เกิดจิตใจฝักใฝ่ สภาพจิตใจแน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กระทำ เมื่อมีสมาธิและใจก็รักงานทำงานด้วยใจรัก ใจก็เป็นสุข ใจเป็นสมาธิ ตั้งใจจริงจึงใจรักงานนั้น ตั้งใจทำเต็มที่ที่มีความเพียรพยายาม ผลสำเร็จของงานนั้นก็เป็ผลสำเร็จที่ดีเรียกว่านำไปสู่ความเป็นเลิศของงานนั้น และสอดคล้องกับไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2561) ได้กล่าวถึง ฉันทะว่า ผู้บริหารควรมีความรัก ความพอใจในงานบริหาร รักในวิชาชีพ รักศิษย์ รักที่จะเห็นเพื่อนร่วมงานมีความเจริญก้าวหน้า และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต การให้คำปรึกษาบริหารทำไปด้วยความรักในวิชาชีพ ไม่ได้ทำไปเพราะพอให้เสร็จไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย ฉายา วชิรเมธี (นิยม) (2556) ที่วิจัยพบว่าผู้บริหารมีฉันทะ คือ ความพึงพอใจที่จะให้บริการและอนุเคราะห์ผู้มาขอความช่วยเหลือ ยินดีรับผิดชอบและพร้อมให้คำแนะนำปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาของงานนั้น ๆ ด้วยความเต็มใจและบริหารงานด้วยความขึ้นขอบมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย 2) ด้านวิริยะ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารพยายามปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ฯลฯ สอดคล้องกับพิฑูร มลิวัดย์(2540 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของอิทธิบาท 4 ที่เกี่ยวกับวิริยะคือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย ฉายา วชิรเมธี (นิยม) (2555) ที่วิจัยพบว่า ด้านวิริยะ ผู้บริหารมีมานะบากบั่น ไม่เกียจคร้านต่อการบริหารงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง กล้าสู้งาน ไม่ท้อถอยแม้ในขณะบริหารงานนั้น จะเกิดภาวะกดดันอย่างมามีพยายามและหมั่นเพียรที่จะหาประสบการณ์ในการบริหารงานให้เพิ่มพูน และสอดคล้องกับพระอภินันท์ กนตสีโล (สิงมาดา),สุนทร สายคำ และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติว โส (2554) ที่วิจัยพบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง การที่มีความอดทนขยันหมั่นเพียร จะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จการมีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ตามสภาพความเป็นจริงเป็นสิ่งสำคัญของนักพัฒนาที่มีการคิดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนาสถานศึกษาอย่างสมเหตุ สมผลในความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงและอดทน 3) ด้านจิตตะ ผู้บริหารเอาใจใส่ในการวางแผนบริหารงานของสถานศึกษาอย่างจริงจัง ผู้บริหารเอาใจใส่ในการ

ปรับปรุงหรือพัฒนาสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ฯลฯ สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2542) กล่าวว่า จิตตะ คือความจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ จดจ่อ ฝักใฝ่คือเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ความมีใจจดจ่อฝักใฝ่เช่นนี้ ย่อมนำไปสู่สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่แนบสนิทในกิจที่ทำ มีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ พร้อมนั้น ก็เกิดปธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์ ร่วมสนับสนุน ไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย ฉายา วชิรเมธี (นิยม) (2556) ที่วิจัยพบว่าด้านจิตตะ ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในงานและผู้อยู่ในการปกครอง เมื่อพบปัญหาที่พร้อมที่จะแก้ไขมีจิตอาสา เป็นมิตรกับผู้อยู่ในการปกครองและคนรอบข้างด้วยความจริงใจ และมีจิตใจอ่อนโยนสามารถบริหารงานให้สำเร็จได้โดยไม่ใช้ความรุนแรงและไม่เกิดความขัดแย้งและสอดคล้องกับ 4) ด้านวิมังสา ผู้บริหารมีการตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของงานเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานในครั้งต่อไปอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารมีการไตร่ตรองคิดหาแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างรอบคอบ ผู้บริหารมีการไตร่ตรองข้อมูลการประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาอย่างรอบคอบ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2542) ที่ได้กล่าวว่า วิมังสา คือ ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่อง หรือ ขัดข้อง เป็นต้นในกิจที่ทำรู้จักทดลองแก้ไขปรับปรุง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย ฉายา วชิรเมธี (นิยม) (2556) ที่วิจัยพบว่าด้านวิมังสา ผู้บริหารมีการพิจารณาใคร่ครวญหาข้อดี ข้อด้อยในการบริหารงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางครั้งต่อไป มีการคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลและมีการวัดผล ประเมินผลการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม และผู้บริหารศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชญาภา เมธีวรฉัตร (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4: กรณีศึกษาโรงเรียนศรีรังษีวิทยาจังหวัดนครสวรรค์ด้านวิมังสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและบุคลากรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านวิมังสา มาก โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม มีการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้เกิดการพัฒนามากขึ้น ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น

2. การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ครูผู้สอนที่มีสถานภาพต่างกันจะมีแนวความคิดเห็นและแนวความเชื่อที่ไม่เหมือนกัน ครูผู้สอนที่เป็นพระภิกษุจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกับฆราวาสในด้านต่างๆ ตามแนวความเชื่อและการมีปฏิสัมพันธ์ของครูผู้สอนกับผู้บริหารในโอกาสต่างๆ แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุฎฺฐิกร บัวทอง (2552) ที่วิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันและสอดคล้องกับพระ

มหาสุเนตร อภิบุญโญ (2555) ที่วิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีความเห็นเรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ และด้านวิริยะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านจิตตะและด้านวิมังสา ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย ฉายา วชิรเมธี (นิยม) (2554) ที่วิจัยพบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของเจ้าอาวาสในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษา ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ไม่เหมือนกัน และแตกต่างกันจะมีแนวความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกัน และสอดคล้องกับพระมหาสุเนตร อภิบุญโญ (2555) ที่วิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีความเห็นเรื่องการบริหารงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ครูผู้สอนได้ทราบกระบวนการบริหารโดยใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานกับครูผู้สอนทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพรหมเชษฐ์ เขมโก (พิมพ์ปัด) (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารบุคลากรตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคลากรตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับพระมหาสุวิทย์ชา สิริวิฑูโน (2554) ที่วิจัยพบว่าพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราชไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ด้านวิมังสา (ได้ตรงพิจารณาหาเหตุผล) ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกด้าน ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนสร้างแรงบันดาลใจ สร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อที่จะให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงาน การบริหารงานที่ทำนั้นอย่างจริงจัง และควรหาแนวทางในการสร้างแรงจูงใจสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับตนเอง และผู้ร่วมงาน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจกำลังใจในการทำงาน

1.2 หลักอริยบท 4 เป็นทางแห่งความสำเร็จ ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้หลักอริยบท 4 บูรณาการกับการบริหารสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้หลักอริยบท 4

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักธรรมอริยบท 4 ทั้ง 4 ด้าน ไปใช้ในการบริหารงานอย่างสมดุลต่อไป โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ให้มากยิ่งขึ้น

2.ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการบริหารงานตามหลักอริยบท 4 ของหน่วยงาน หรือผู้บริหารหน่วยงานอื่นเพื่อให้หน่วยงานสามารถนำไปใช้ในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จได้จริง

2.2 ควรศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหัวข้ออื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน

เอกสารอ้างอิง (References)

- ธีระ รุญเจริญ. (2545). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *ธรรมานุญชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระมหาพรหมเชษฐ เขมโก. (2555). *การบริหารงานบุคลากรตามหลักอริยบท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางกรวย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุทัย บัวทอง. (2552). *การใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม 7. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.*
- พระมหาอุทัย ฉายา วชิรเมธี (นิยม). (2555). *การบริหารงานตามหลักอริยบท 4 ของเจ้าอาวาสในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุทัย ฉายา วชิรเมธี (นิยม). (2556). *การสร้างสันติภาพท่ามกลางความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคนไทยในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- พิฑูร มลิวัลย์. (2540). *แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2561). *ครูไทย 4.0 and beyond*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- วิชญาภา เมธีวรฉัตร. (2554). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอริยบท 4: กรณีศึกษาโรงเรียนศิริวงศวิทยา จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.

สุทิน ลีปิยะชาติ. (2545). การบริหารบ้านเมืองที่ดี. นิตยสารท้องถิ่น. 2(11), 30.